

ენათმეცნიერება, ლიტერატურათმცოდნეობა
LINGUISTICS, LITERARY CRITICISM

ქართულ- გერმანული და აღმოსავლური ფრაზეოლოგიური
ერთეულების ლინგვოკულტურული თავისებურებები-
კონტრასტული ანალიზი

ნანა სტამბოლიშვილი

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ევროპოესტიკის დეპარტამენტის
პროფესორი, საქართველო, 6010.

ბათუმი, ნინოშვილის ქ. 32/35
+995593324653, nana.stambolishvili@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0000-0001-6924-8184>

თეონა ბერიძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ევროპოესტიკის დეპარტამენტის
ასოცირებული პროფესორი, საქართველო, 6010.

ბათუმი, ნინოშვილის ქ. 32/35
+995599940363, teona.beridze@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0009-0002-2764-0561>

აბსტრაქტი

სამყაროს შეცნობა ენით იწყება. ენა ეროვნული კულტურის შემადგენელი ნაწილი და მის აგებაში მონაწილე ფაქტორია. ენა, კულტურა და აზროვნება განსაზღვრავს და აყალიბებს ეროვნული თვითმყოფადობისა და ეროვნული ხასიათის ფორმირების საკითხსაც.

ნაციონალური იდენტობის სპეციფიკური მახასიათებლები ყველაზე მრავალფეროვნებით ფრაზეოლოგიზმებში აისახება. ფრაზეოლოგიზმები ნებისმიერი ხალხის, მსოფლიოს ენობრივი

სურათის მკვეთრ და თვითმყოფად ეროვნულ ნაწილს წარმოადგენს.

ნაშრომის მიზანია ქართული ენის, გერმანული ენისა და აღმოსავლურიდან ნაცნობი ენები და ეროვნულს სპეციფიკური კომპონენტების გამოვლენა და კლასიფიკაცია, მათი სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზი და ფუნქციონირების შესწავლა;

წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს ხელი შეუწყოს ქართულ - გერმანულ და აღმოსავლური ფრაზეოლოგიის კონტრაქსტულ კვლევის გამოძიებისა და გაფართოებას და ამ სფეროში კვლევითი ხარვეზების შეესებას.

ქართული ლექსიკის ის ნაწილი, რომელიც ნასესხებია არაბულიდან, თურქულიდან სპარსულიდან, თუ ნებისმიერი ქართული ლექსიკის განუყოფელი ნაწილია, მათი ასახულია ამ სიტყვების ასევე დამკვიდრებულია ნასესხობა ენისა და ერის ისტორიითა განპირობებული და სიტყვების ეტიმოლოგიაში. საკითხის ინტერესს ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა შეპირისპირებითი ანალიზის საფუძველზე მიღებული იდენტურობა ქმნის.

საკვანძო სიტყვები: ენა; კულტურა; ეროვნული ხასიათი; ფრაზეოლოგიზმები.

შესავალი

ცნობილია, რომ ფრაზეოლოგია ენის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფენაა. ყველა ენის ფრაზეოლოგიური ფონდი ფიგურატიულობის, ექსპრესიულობის, შეფასებისა და ემოციურობის წყაროა. უფრო მეტიც, ფრაზეოლოგიურ ერთეულებს აქვთ შესაძლებლობა გადასცენ უნივერსალური და ეროვნული ცოდნა ადამიანიდან ადამიანზე და თაობიდან თაობას.

ფრაზეოლოგიური ერთეულები ყოველთვის საგნისკენ არის მიმართული. შესაბამისად, ისინი გამოიყენება ენაში სამყაროს აღწერის, რეალობისადმი სუბიექტური დამოკიდებულების ინტერპრეტაციისა და ასახვისთვის. ამ მიზეზით, ენის ფრაზე-

ოლოგია შეიძლება განისაზღვროს, როგორც ეროვნული იდენტობის ერთგვარი ასახვა განსაზღვრულ ლინგვოკულტურაში.

ფრაზეოლოგიზმები დგას სიტყვათა კომბინაციები, ანუ სიტყვების განუყოფელი ჯგუფებია, რომლებიც არსებობენ ენაში და მეტყველების პროცესში ჩნდებიან ცალკეული სიტყვების ფუნქციით. თითქმის ყველა ლინგვისტი იზიარებს ამ განმარტებას. შიპანის მიხედვით: „ფრაზეოლოგიზმები არის მყარი ერთეულები, რომლებიც შედგება ერთზე მეტი სიტყვისგან“ (Schippan, 1992:47). ფრაზეოლოგია ეხება იმ ფიქსირებულ სიტყვათა ჯგუფებს, რომლებიც ცალკეული სიტყვების მსგავსად ინახება გრძელვადიან მეხსიერებაში (გონებრივ ლექსიკონში); თუმცა ისინი განსხვავდებიან სიტყვებისა და თავისუფალი სიტყვათა ჯგუფებისგან (შდრ. Römer, 2005: 158).

აღმოაჩინენ ენაში შენახულ კულტურას, შეისწავლიან ენობრივ ერთეულთა ეროვნულ-კულტურულ თავისებურებებს, გაეცნობიან იმ კოგნიტიურ მექანიზმებს, რომელთა საშუალებითაც სამყაროს ეროვნულ-ენობრივი სურათები აიგება. ქართველი ერის სამეტყველო მოქმედების, ენობრივი ცნობიერებისა და კომუნიკაციის თავისებურებებს ავლენს როგორც გარკვეული ეროვნულ ლინგვოკულტურული ერთობის ენას.

მეთოდი

ნაშრომზე მუშაობისას ძირითადად გამოყენებულია კვლევის შემდეგი მეთოდები: შედარებითი, თვისობრივი, აღწერითი, შედარება - შეპირისპირებითი; კვლევა იწარმოებს ქართული, გერმანული და აღმოსავლური ენების (არაბის, თურქულის, სპარსულის) ფრაზეოლოგიური ერთეულების შეპირისპირების საფუძველზე, რადგან ამ მეთოდის საშუალებით ნათლად წარმოაჩენს ქართული-გერმანული და აღმოსავლური ფრაზეოლოგიური ერთეულების მსგავსებასა და განსხვავებებს.

ჩვენს სტატიაში მივმართეთ: ჰ. ბურგერის, ვ. ფლაიშერის, ვ. ვინოგრადოვის, ქართველი მკვლევარის ა. თაყაიშვილის საკითხები და სხვების. ასევე გავითვალისწინეთ “გერმანულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი” (ავტორი, ნ. სტამბოლიშვილი).

ჩვენ მიერ მომდევნო სტატიაში გამოყენებული მეთოდებია: ინდუქციური და დედუქციური მეთოდები. ჩვენ ასევე გამოვიყენეთ შედარებითი მეთოდი, რათა ვიპოვოთ მსგავსება და განსხვავებები საწყის ენასა და სამიზნე ენას შორის.

შედეგები

კულტურულ და საზოგადოებრივ გარემოსთან დაკავშირებულ **ღრმა და სისტემურ ცოდნას**, რომელიც განსაზღვრავს ღრმად აქვს გაცნობიერებული **ფრაზეოლოგიზმების ცოდნის მნიშვნელოვანი როლი ენის კომპეტენციის განვითარებისათვის. განსაზღვრება და მიმოიხილება:** ენის სტრუქტურას, მის ლექსიკურ - სემანტიკურ და სოციალურ - ტერიტორიალურ თავისებურებებს; ფრაზეოლოგიზმების სახეების ერთმანეთისაგან გამოიჯენას და დახასიათებას, აგრეთვე გერმანულ-ქართული ეკვივალენტების შედარება-შეპირისპირებას.

აღწერდა ქართულ, გერმანულ და აღმოსავლურ ენების **სიტყვების და ფრაზეოლოგიზმების მის სხვადასხვა სახეებით;** ფრაზეოლოგიზმების ქართულად თარგმნის სხვადასხვა გზების და საშუალებების დახასიათებას;

ხატოვანი სიტყვა - თქმული შეიძლება იყოს: წმინდა ეროვნული რეალობის ამსახველი, ბიბლიურის წარმოშობა, ანტიკური მითოლოგიიდან მომდინარე, ცნობილი ისტორიული მოვლენების ამსახველი და სხვ. წმინდა ეროვნული რეალობის ფრაზეოლოგიზმებია: **ადამის ხნის, ადამის ჟამისა, ბევრმა წყალმა ჩაიარა, ალიყურის ჭმევა და სხვ.** ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმი: **უძღები შვილი, ქვას ქვაზე არ ტოვებს და ა.შ.**

ფრაზეოლოგიური ერთეულების სამწევროვანი კლასიფიკაცია ფრაზეოლოგიის შესასწავლი ობიექტის შედარებით სწორი გაგება მოცემული აქვს ვ.ვ ვინოგრადოვს. იგი ენაში გავრცელებულ მთელ ფრაზეოლოგიურ მასალას ყოფს სამ დიდი ჯგუფად, ესაა: ფრაზეოლოგიური შენაზარდები, ფრაზეოლოგიური მთლიანობები და ფრაზეოლოგიური შესიტყვებები. ავტორის აზრით, ენის ფრაზეოლოგიურ ფონდში ადვილად გამოიყოფა აბსოლუტურად დაუშლელი შესიტყვებათა ტიპები, რომელთა მნიშვნელობა არაა დამოკიდებული კომპონენტების მნიშვნელობაზე.

ასეთი ერთეულები იწოდება ფრაზეოლოგიურ შენაზარდებად: მაგ: *ჩაილოურის წყალი დალია, ყურებზე ხახვი არ დამაჭრა, თვალს წყალი დააღვინა* და სხვა.

ასეთია ვ. ვ. ვინოგრადოვის სამწევრიანი კლასიფიკაცია, რომელიც ძირითადად ეყრდნობა სემანტიკურ პრინციპს. აქ წინ არის წამოწეული მნიშვნელობათა მხარე, მთელის მნიშვნელობის დამოკიდებულება კომპონენტების მნიშვნელობასთან, რაც სავსებით გამართლებული ჩანს ფრაზეოლოგიზმების მიმართ.

მიმოიხილავდა ხალხის კულტურასა და ცივილიზაციაზე, ენისა და კულტურის მატარებელთან ურთიერთობაზე; განსხვავებებს, რომლებიც არსებობენ სტანდარტულ გერმანულსა და ქართულ ენასა და აღმოსავლურ ენებს (არაბულს, თურქულს და სპარსულს). ცნობილია, რომ არაბულიდან ცნობილი სიტყვებია: *იხტიბა** არაბ. „*გამოცდილებას*“, „*მოხერხებას*“ ნიშნავს და *აინუნ* (ainun) არაბულად - თვალებია; ეს არაბული ნასესხები სიტყვები შემდეგ ფრაზეოლოგიზმად ჩამოყალიბდა: *აინუნშიც არ მოსდის/ აინუნშიც არ აგდებს; იხტიბარს არ იტეხს* და *აბრუს არ იტეხს*. აბრუ სპარსეთიდანაა ნასესხები სიტყვა (abru: *ab*-სახე, *ru*-წყალი) და ქართულში ხატოვნად ნიშნავს პირის წყალს, ღირსებას, სინდისს, ნასესხები სიტყვებია, მაგრამ დამკვიდრებულია საქართველოში.

ქართულ ენას უაღრესად მდიდარი ლექსიკა აქვს. ლექსიკური მარაგით იგი გვერდში უდგას მსოფლიოში ყველაზე განვითარებულ ენებს. ამ განვითარებულ ენების ქართულ ენაზე შესაძლებელია მოხდეს მრავალი სახის ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც შეერთება გერმანულ, არაბულ, თურქულ და სპარსულ ენებს. როგორცაა მხატვრული და უამრავი სხვა ჟანრის ლიტერატურა.

ქართულში ფრაზეოლოგიური ერთეულების ყველაზე მეტი რაოდენობა დაფიქსირდა გრძნობების, გამომეტყველების, სხეულის ნაწილების, აზრების და მოქმედების აღმნიშვნელ სემანტიკურ ჯგუფებში.

დისკუსია

ყოველი ენა უნიკალურია არა მარტო სტრუქტურის თვალსაზრისით, არამედ მასში დაფიქსირებული ეროვნული მსოფლადქმა თვალსაზრისითაც. ამა თუ იმ ენაზე მოლაპარაკეთა მიერ ობიექტური სამყაროს დანაწევრება კარგად ჩანს ლექსიკურ ერთეულებში, რომლებსაც მხოლოდ სიტყვები კი არა, ფრაზეოლოგიზმებიც განეკუთვნება.

ფრაზეოლოგია არსებობს და ფუნქციონირებს ყველა ენაში, სწავლობს მის მნიშვნელობას სიტყვების კომბინაციები და ძალიან მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ლინგვისტიკაში.

ფრაზეოლოგიზმები თითქმის ავტომატურად ცნობილია მშობლიური მოლაპარაკებისთვის, მაგრამ უცხო ენაში ყოველთვის არ არის ადვილი ამ ენობრივი სიტყვების კომბინაციების გაგება. თუ სწორად იყენებთ გამონათქვამებს, იდიომებსა და კოლოკაციებს, ეს აჩვენებს, სხვა საკითხებთან ერთად, რამდენად კარგად იცით ენა.

„ფრაზეოლოგიზმები ხატოვანი ენობრივი საშუალებებია, რომლებიც გადმოგვცემენ ერის ზნე-ჩვეულებებს, მათ მისწრაფებებს, კულტურას. ფრაზეოლოგიზმები წარმოადგენს რთულ ენობრივ ერთეულებს. ფრაზეოლოგიურ ერთეულში შემავალ სიტყვებს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა არ გააჩნიათ. ისინი მყარ გამოთქმებს წარმოადგენენ“ (Wood, 1986: 6).

მარტივად რომ ვთქვათ, ფრაზეოლოგიზმი არის ზოგადი ტერმინი ყველა ფიქსირებული სიტყვის კომბინაციისთვის. ბურგერი აცხადებს (Burger, 2010: 11) რომ არსებობს ორი შესაძლებლობა, როგორ ამოვიცნოთ ფრაზეოლოგიზმი. ფრაზეოლოგიზმი შედგება ერთზე მეტი სიტყვისაგან და უნდა იყოს სიტყვების კომბინაციები. ფრაზეოლოგია ასევე უნდა აკმაყოფილებდეს სხვა კრიტერიუმებს, როგორცაა პოლილექსიკა, განმეორებადობა, სტაბილურობა და იდიომატურობა. ეს კრიტერიუმები შემდგომშია ახსნილი და აღწერილი.

ფრაზეოლოგიური ერთეულების ზოგადი დახასიათება

ფრაზეოლოგიური ერთეულები ლინგვისტური მსოფლმხედველობის ნაწილია. ისინი არა მხოლოდ აღწერენ სამყაროს,

არამედ ინტერპრეტაციას უკეთებენ, აფასებენ და გამოხატავენ მის მიმართ სუბიექტურ დამოკიდებულებას. ეს არის ის თავისებურება, რომელიც განასხვავებს იდიომებსა და მეტაფორებს სხვა სახელობითი ერთეულებისგან.

ფრაზეოლოგიზმს თავის წარსული და წარმოშობის ისტორია აქვს. ფრაზეოლოგიზმებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კულტურის მხრივ, ვიანიდან თითოეული ფრაზეოლოგიზმის ჩამოყალიბებასა და დამკვიდრებას მისი ისტორია აქვს, ამასთანავე ხშირად ვხვდებით ისეთ ერთეულებს, რომელთა შემადგენელი სიტყვათა წყობა რელიგიურ და კონკრეტული ეთნოსის ტერმინოლოგიას შეიცავს.

ფრაზეოლოგიური ერთეულებისათვის დამახასიათებელი შინაგანი ფორმის სიტყვა ფრაზეოლოგიზმია, რომელსაც მყარ გამოთქმასაც უწოდებენ, სხვადასხვა სფეროდან შემოსული და მეტყველებაში შეუცვლელი სახით დამკვიდრებული გამონათქვამია. ეს არის ხატოვანი გამოთქმა, რომელიც პირდაპირი მნიშვნელობით არ გაიგება. იდიომატიური ფრაზეოლოგიური ერთეულების ხარისხი მეტად განსხვავებულია. ფრაზეოლოგიზმებს ზოგჯერ იდიომებს, ფიგურალურ გამოთქმებს ან **ხატოვან სიტყვა-თქმებს** უწოდებენ. **როგორც წესი**, მათ ვხმარობთ გადატანითი მნიშვნელობით. ფრაზეოლოგიზმებს ახასიათებს შემადგენლობის უცვლელობა. მათი დიდი ნაწილი ვერ ეგუება ახალი სიტყვის ჩართვას. ხატოვანი სიტყვა - თქმული შეიძლება იყოს: **წმინდა ეროვნული რეალობის ამსახველი, ბიბლიურის წარმოშობა, ანტიკური მითოლოგიიდან მომდინარე, ცნობილი ისტორიული მოვლენების ამსახველი**, წარმომავლობა ზოგჯერ ძნელი დასადგენია (<https://www.etaloni.ge/geo/main/index/3885>) და ა.შ.

წმინდა ეროვნული რეალობის ფრაზეოლოგიზმებია თავისი განმარტებით: **ადამის ხნის** - დიდი ხნის, ძალზე მოხუცი, ძველებური; მაგ., რომ მნახე, შემოვედი ერთი უსწავლელი, **ადამის ხნის** კაცი, აგეხსნა ჩემთვის, რასაც ახალი; **ადამის ჟამისა** - „ცას შევაბერდი, *ადამის ჟამის* შევიქენ“ (ალ. ყაზბ.)

ავ თვალს არ ენახებო- ლამაზია, ძალიან კარგია; ჩვენი კურსისტკები რომ ნახოთ, ავ თვალს არ დაენახებო; **ბევრმა წყა-**

ლმა ჩაიარა- დიდი დრო გავიდა; მას აქეთ ბევრმა წყალმა ჩაიარა და ბევრი რამ კარგი წაგვართვა და თან წაიყოლა. დაგვეხოცა (ი. ჭავჭავ). **ალიყურის ჭმევა-** სილას გაწვნა; **„ალიყური აქვს ნაჭემი-** ნაწენვენი აქვს სილა[კოკას]არა ერთხელ ჰქონდა ნაჭამი იანგულის ალიყური (ნ. დუმბ.)

ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმი: უძლები შვილი - ეს მომდინარეობს ქრისტეს იგავიდან, რომელიც მოგვითხრობს ახალგაზრდა კაცზე, რომელმაც გაფლანგა მთელი თავისი ქონება, გაუმართავი ცხოვრების წესი მიიღო და სიკვდილის პირას დაბრუნდა მამასთან, რომელმაც იგი სიყვარულითა და სიხარულით მიიღო (ლუკა 15: 11-32).

...მერე თქვა: ერთ კაცს ორი ძე ჰყავდა; ხოლო აწ მხიარულებამ და სიხარული ჯერ-არს, რამეთუ ძმამ ესე შენი მომკუდარ იყო და განცოცხლდა, წარწყმედულ იყო და იპოვა (უძლები შვილის იგავი) (<https://www.orthodoxy.ge/tserili/gadasatseri/akhali/luka/luka-15.htm>).

ქვას ქვაზე არ ტოვებს/არ დარჩება/ ჩამოიქცევა-ყველაფერს ანადგურებს; ქვა ქვაზე არ დარჩება, ყველაფერი დაინგრევა (მარკოზი 13:1, 2).

...ტაძრიდან გამოსვლისას ერთმა მოწაფეთაგანმა უთხრა: „შეხედე, მოძღვარო, რა მშვენიერი ქვებია და რა მშვენიერი შენობები!“ მიუგო იესომ: „ხედავ ამ დიდ შენობებს?! ქვა ქვაზე არ დარჩება აქ, ყველაფერი ჩამოიქცევა“ (https://www.orthodoxy.ge/tserili/akhali_a_gtqma/markozi-13.htm).

ბიბლიური ფრაზეოლოგიზმია - წითელი კვერცხ უგორებს- ყველაფერს უთმობს, ცდილობს არა სიამუფნოს, წითელი კვერცხი სისხლით გამოსყვიდელი სიცოცხლის, დედამიწის სიმბოლოა ქრისტიანობაში. აღდგომის მეორე დღის მიცვალებულთა საფლავზე კვერცხს გადააგორეგებენ. ნიშნისა იმისა, რომ მაცხოვარი ჯოჯოხეთიდან გადმოხსნა სულები და სამოთხეს (ზეცას) დაუბრუნდა.

ფრაზეოლოგიზმებს ერთი და იმავე მასალის აღმნიშვნელად, დღეს ერთმანეთის გვერდით იხმარება სხვადასხვა ტერმინი: ფრაზეოლოგიური ერთეული, ფრაზეოლოგიური გამოთ-

ქმა, შტამპი, მყარი გამოთქმა, იდიომი, იდიომატური ფრაზეოლოგია. ფრაზეოლოგიზმების სხვადასხვა სახეებიდან პირველ რიგში გამოვყოფთ იდიომებს (იგივე იდიომატურ ფრაზეოლოგიზმებს) მათთვის დამახასიათებელია ყველა ის ნიშან-თვისება, რაც ზოგადად ფრაზეოლოგიზმებისთვისაა ნიშანდობლივი. სწორედ იდიომებში აისახება ერის სული და თვითმყოფადობა, მათი სამყაროს ენობრივი სურათი. „ხშირად ვამბობთ ფრაზეოლოგიზმს და პირველ რიგში ვგულისხმობთ იდიომს, რადგან ყველა იდიომი ფრაზეოლოგიზმია, თუმცა ყველა ფრაზეოლოგიზმი იდიომი როდია“ (სტამბოლიშვილი, 1998:14).

იდიომები სხვა ტიპის ფრაზეოლოგიზმებისგან იმით განსხვავდება, რომ ისეთი შესიტყვებებია, რომელთა საერთო მნიშვნელობა არ გამომდინარეობს იდიომის ცალკეული კომპონენტის მნიშვნელობათა ჯამიდან. მაგალითად: „*To kick the bucket*“- სიტყვასიტყვით ნიშნავს: „ფეხი კრა ვედროს“, ხოლო როგორც იდიომი ნიშნავს- „*საიქიოს წასვლა, გარდაცვალება*“.

გერმანულადაც არის: *Ins Gras beißen* „ბალახის კბენა“ დამკვიდრებული იდიომია და „მოკვდას ნიშნავს“ იგი გამოიყენება განსაკუთრებით ჯარისკაცების მითითებით, რომლებიც კარგავენ სიცოცხლეს ბრძოლაში.

ზოგჯერ იდიომებს, ფიგურულ გამოთქმებს ან ხატოვან სიტყვა-თქმებს უწოდებენ როგორც წესი, მათ ვხმარობთ გადატანილი მნიშვნელობით. ხშირად სინონიმად გამოიყენება, მაგრამ მნიშვნელობა არ არის იგივე, რაც ფრაზეოლოგია.

უნიკალური კომპონენტები

როდესაც ფრაზეოლოგიაში შეგხვდებით ენობრივი ელემენტები, რომლებიც აღარ გამოიყენება ფრაზეოლოგიის მიღმა, ეს არის ეგრეთ წოდებული უნიკალური კომპონენტები. Donalies-ის შემდეგ, მე ვიცავ უნიკალური კომპონენტების ვიწრო კონცეფციას და მესმის ისინი, როგორც ენობრივი ნიშნები, რომლებიც მხოლოდ ერთ ან რამდენიმე კავშირში ჩნდება (შდრ. Donalies, 2010:15). დონალდი აღნიშნავს, სხვა საკითხებთან ერთად, რომ კომპონენტები ფრაზეოლოგიურად შეკრული და იზოლირებულია. ვინაიდან უნიკალურ კომპონენტებს წარსულში ძირითა-

დად იყენებდნენ „პოციასკმა მათ მოიხსენია როგორც „ნეკროტიზმები“ (Pociask, 2007:22).

უნიკალური კომპონენტებია სიტყვები, რომელიც ადასტურებს, სხვა საკითხებთან ერთად, ფრაზეოლოგიზმების სტაბილურობასა და სიმტკიცეს. ისინი ასევე განიხილება იდიომატურობის მახასიათებლებზე, რადგან ისინი პასუხისმგებელნი არიან იმ ფაქტზე, რომ იდიომების საერთო მნიშვნელობა არ შეიძლება ადვილად განისაზღვროს კომპონენტების მნიშვნელობიდან. ეს შეიძლება იყოს მოძველებული სიტყვები, რომლებიც შემორჩა მხოლოდ ფრაზეოლოგიის წყალობით.

ვოლფგანგ ფლეიშერს ესმის, რომ უნიკალური კომპონენტებია სიტყვები, რომელთა ფორმირება აღარ ხდება ფრაზეოლოგიის მიღმა (შდრ. Fleischer 1997: 37). არსებითი სახელები, ზედსართავი სახელები, ზმნები და ზმნები გამოიყენება კომპონენტებად (Fleischer, 1997: 37-39).

პალმის (Palm, 1995:36-62) მოჰყავს უნიკალური კომპონენტის რამდენიმე მაგალითი: არსებითი ფრაზები: *kein Hehl aus etw. machen* - არაფრის დამალვა; *am Hungertuch nagen*- შიმშილის ღრღნის; ზმნური ფრაზები: *sich nicht lumpen lassen*- ნუ მისცემთ თავს მოტყუების უფლებას; *tauben Ohren predigen*- კედელს ცერცვი შეაყარო, ეს მგლის თავზე სახარება იკითხო, ამაოდ ჭკუა დაარიგო და ა.შ. ზედსართავი ფრაზები: *gang und gäbe*- ჩვეულებრივი ამბავი, მოვლენა; *klipp und klar*- დღესავით ნათელია; *mit kling und klang*- ზარზეიმით და ა.შ. ფლეიშერი (Fleischer 1997: 39) დასძენს, რომ უცხო სიტყვები და უცხოენოვანი კომბინაციები ასევე შეიძლება ფუნქციონირებდეს, როგორც უნიკალური კომპონენტები: *ganz down sein*-იყოს სრულიად დაბლა; *in/out sein* - იყოს შიგნით/გარეთ; *ad absurdum führen*-აბსურდისკენ მიმავალი; *die Leviten lesen*- დატუქსა, ჭკუა დაარიგა; უცხო სიტყვების უმეტესობა, რომლებსაც ფლეიშერი მოჰყავს, ლათინურიდან ან ფრაგულიდან მოდის.

გერმანულ ფრაზეოლოგიზმებიც არიან უნიკალური კომპონენტები, რომლებიც შეიძლება **ნეკროტიზმებად** ვუწოდოთ. მაგალითად, ფრაზეოლოგიზმი იდიომატურია, თუ მისი მნიშვნე-

ნელოზა არ შეესაბამება მისი ცალკეული კომპონენტების მნიშვნელობების ჯამს (შდრ. Burger, 1998:31). იდიომატურობის ხარისხის თვალსაზრისით, ყველა კომპონენტს აქვს იდენტიფიცირებადი განსხვავებული მნიშვნელობა. მაგ., *einen Affen an jmdm. fressen* –სულში იძვრენს, თავს ევლებს, გაგიჟებით უყვარს; აქვს სინონიმი: *einen Narren an jmdm. gefressen haben*–გიჟდება, მზე და მთვარე ამოსდის; კომპონენტების მქონე კონსტრუქციებში ნეკროტიზმებია: *Maulaffen feilhalten*–ბუზების დათვლა, პირდაღებული უსაქმური იდგე; *jemanden ins Bockshorn jagen*– ვინმეს გაცემა, შეშინება, დაშინება; *Ins Fettnäpfchen treten*– მტკივნეულ ადგილზე ფეხზე დააბიჯო; *jmdn. übers Ohr hauen* – მოატყუებს, ოინებს მოუწყობს; das Ohr, über das er mich gehauen hat (Burger et al. 1982:76).

სიტყვათა სესხების შესწავლა გასაღებია ისტორიის, მოცემული ერის, ენის სოციალურ-კულტურული ურთიერთობისა. ნასესხები სიტყვა ზოგჯერ ფართოდ მკვიდრდება ენაში. საყოველთაო მოხმარებისა ხდება, ზოგჯერ იკარგება, დამოუკიდებლად აღარ გამოიყენება ენაში, „ხშირად სიტყვები ისე გამოდის ხმარებიდან, რომ კვალს არ ტოვებს, მაგრამ მათ შემცველად იდიომი რჩება“ (თაყაიშვილი, 1961: 53).

სემანტიკური ფრაზეოლოგიზმები

ფრაზეოლოგიის შესასწავლი ობიექტის შედარებით სწორი გაგება მოცემული აქვს ვ. ვინოგრადოვს. ვინოგრადოვმა გამოავლინა ფრაზეოლოგიური ერთეულების სამი ძირითადი ტიპი: **ფრაზეოლოგიური შენაზარდები** (phraseological fusions), **ფრაზეოლოგიური მთლიანობები** (Phraseological unities) და **ფრაზეოლოგიური შესიტყვებები** (phraseological collocations/combinations).

ფრაზეოლოგია სწორედ ის სფეროა, სადაც ერთმანეთზეა გადახლართული ხატოვნება, ექსპრესიულობა, ინტერსიურობა და შეფასება. ფრაზეოლოგიური შენაზარდი, რომელიც განისაზღვრება შემდეგი სახით: სიტყვათა აბსოლუტურად **არამოტივერებული ერთიანობა**, რომელშიც მთელის მნიშვნელობა არ უკავშირდება, სულ მცირე სინქრონული ასპექტის გათვალისწინებით, ერთეულის შემადგენელი კომპონენტების მნიშვნელობათა ჯამს,

ამასთან, ფრაზეოლოგიური შენაზარდი ენის ლექსიკის იმ შრეს განეკუთვნება, რომელიც ზედმიწევნითი სპეციფიკურობით ხასიათდება, რაც მის სხვა, მეორე ენაზე თარგმნას **საკმაოდ ართულებს**.

თუმცა იყო ისიც, რომ ვინოგრადოვმა *იდიომი* მხოლოდ ფრაზეოლოგიური შენაზარდები იქნებიან. მაგალითად, „*Бить баклуши*“ -რაც ნიშნავს „უსაქმურობას, დროის დაკარგვას“; სინონიმები: ყვაგების დათვლა, ღუმელზე წოლა, ამიტომ ნორმატიულ მეტყველებაში გამოიყენება მხოლოდ ამ გამოთქმაში. ისტორიული ხასიათისაა, თავის დროზე ჰქონდა ხატოვანება. ამჟამად კი სპეციალური ეტიმოლოგიური კვლევის ძნელია მისი მნიშვნელობის გამოცნობამ, არც სათანადო თავისუფალი შეესიტყვება გააჩნია, მაგრამ თუ დავაკვირდებით მის გერმანულ შესატყვის იდიომს“ *auf der Bärenhaut liegen*“ დავინახავთ, რომ მართალია, გამოთქმა ისტორიული წარმოშობისაა და გერმანელი ხალხის კონკრეტულ ზნე-ჩვეულებას აღნიშნავდა, მაგრამ მისი მოტივაცია არაა გაუფერებელი და თავისუფალი შესიტყვებაც მოეპოვება. ასევე ითქმის აღნიშნული იდიომის ქართულ შესატყვისზე „*მზარ-თედოზე წამოწოლა*“; რომელიც მეტაფორული გააზრებით არის წარმოქმნილი და ხატოვანებას მოკლებული არაა.

აღნიშნული იდიომატური გამოთქმა გამოხატავს ძველი გერმანელების ცხოვრების წესს: გერმანიკულ ტომებში მამაკაცების მთავარი საქმიანობა იყო ომი და ნადირობა. თავისუფალ დროს ისინი თითქმის არაფერს აკეთებდნენ (ისინი დათვის ტყავზე იყვნენ წამოწოლილი), მაშინ როცა ქალები საოჯახო და საველე საქმიანობით იყვნენ დაკავებულნი.

ჩვენი აზრით, ვ. ვინოგრადოვის მიერ ფრაზეოლოგიური შენაზარდებისაგან ფრაზეოლოგიური მთლიანობების განსხვავებლად ხატოვანების მიჩნევა არ შეიძლება იყოს ზუსტი, რადგან შენაზარდებიც წარმოშობით ხატოვანი ერთეულებია, მაგრამ დროთა განმავლობაში მათი წარმოსახვითი მოტივაცია გაუფერულდა და შეწყდა კავშირი ამოსავალ მნიშვნელობასა და ახალ გაგებას შორის. „შენაზარდებიც თავიანთი წარმოშობით ხატოვანი ერთეულებია“ - აღნიშნავს ა. თაყაიშვილი. მათაც ჰქონდათ

მთლიანობისებური ორპლანიანობა. ცხადია, არსებობდა გამოთქმა „კაკას ხიდი გაიარა“ (დაიკარგა) თავისუფალი შესიტყვების სახითაც. ამოსავალი დაიკარგა „ზედნაშენი“ შემოგვჩა, რომელშიც, რა თქმა უნდა, მიიჩქმალა, მაგრამ მთლიანად არ მივიწყებულა ხატოვანების ელემენტი. იგივე შეიძლება ვთქვათ ქართულ იდიომზე „თავზე ლაფის დასხმა“ - შერცხვენა. კონკრეტული მნიშვნელობით ძველად დასჯის ერთ-ერთი ფორმა იყო. „ყოველ სიტყვა -თქმას თავისი ისტორია აქვს“, აღნიშნავს შ. ძიმიგური და ამ შემთხვევაშიც, შეიძლება მივაგნოთ იმ პირველ საწყისს, რის საფუძველზეც ენაში ლაფს ასეთი განზოგადებული მნიშვნელობა მიუღია“. ეს ხდება იმ შემთხვევაში, როცა ფრაზეოლოგიური ერთეული წარმოიქმნება ისეთი თავისუფალი შესიტყვების ახლებური გააზრებით, რომელიც თავდაპირველად ხალხის ზნეჩვეულებას ან რაიმე კონკრეტულ საქმიან აღნიშნავდა, მაგრამ დროთა განმავლობაში ხმარებიდან გამოვიდა.

გერმანული ფრაზეოლოგიური შენაზარდი *etwas (viel)auf dem Kerbholz haben*” -ძველად რაიმე (ზევრი) აღნიშვნა ბირკაზე (საქდეზე). გამოთქმას თავისი პირდაპირი მნიშვნელობით მივეყვართ ძველად არსებულ ჩვეულამდე- ასეთი წესით აღნიშნავდნენ ვალებს. დღეს ამ გამოთქმას წარმოსახვითი მოტივაცია გაუფერებელია და გადატანითი, როგორც იდიომი ნიშნავს „ცოდვები აქვს“, „შეუცოდავს“, „ნახშირ-ნაჭამია“, „ცხვირი მოსვრილი აქვს“ და ა.შ.

ფრაზეოლოგიურ ფონდში ადვილია გამოვყოთ აბსოლუტურად დაუშლელ შესიტყვებათა ტიპები, რომელთა მნიშვნელობა არ არის დამოკიდებული კომპონენტების მნიშვნელობაზე. ასეთი ერთეულები ფრაზეოლოგიურ შენაზარდებად იწოდება. მოვიყვანთ ქართულ მაგალითებს: „ჩაილურის წყალი დალია,“ უკვალოდ გაქრა, უქმად ჩაიარა, დავიწყებას მიეცა; ეს იდიომაც ხალხის ისტორიასთანაა დაკავშირებული. მდინარე „ჩაილური“ კახეთში, კერძოდ ქიზიყში მიედინება და ტყვე, რომელიც ამ მდინარეს გადალახავდა, ითვლებოდა დაკარგულად. მოგვიანებით, გაფართოვდა იდიომატური გამოთქმის მნიშვნელობა და

იგი „ამ ქვეყნიდან გასვლას“, „გარდაცვალებასაც“ აღნიშნავს (<https://sites.google.com/site/mygeolingua/khatovani-sitqva-tkmani>).

„ყურებზე ხახვი არ დამაჭრა,“ ყურებზე ხახვი არ დააჭრას – ვერაფერს დააკლებს, ვერაფერს ავნებს. ძველ დროს მონობის ნიშნად, ან დამნაშავეს სასჯელად ყურს სჭრიდნენ, სისხლის შესაჩერებლად და სადუხინფექციოდ ჭრილობაზე ხახვს აჭრიდნენ (ონიანი, 1966: 164). **„თვალს წყალი დააღვეინა“** გაერთო, ისიამოვნა (რაიმე სანახაობით), გული გადააყოლა (ნეიმანი, 1978: 559).

ბოლო ხანებში თვით ვ. ვინოგრადოვიც ვერ ხედავდა მათ შორის დიდ სხვაობას. აკად. ვინოგრადოვიც თავად მიდის იმ დასკვნამდე, რომ ფრაზეოლოგიურ შენაზარდსა და მთლიანობას შორის რაიმე განსხვავება არ არსებობს. „ფრაზეოლოგიურ შენაზარდსა და მთლიანობასთან საქმე გვაქვს, არა როგორ სხვადასხვა მოვლენასთან, არამედ როგორც ერთი და იმავე მოვლენის განვითარების სხვადასხვა საფეხურთან“ ლოგიკურად მყარი შესიტყვების ეს ორი ტიპი გაერთიანდა და მათ იდიომი ეწოდა. აქედან გამომდინარე, ფრაზეოლოგია წარმოგვიდგება ორ ჯგუფად: ერთია იდიომები და მეორე – ფრაზეოლოგიური შესიტყვებები. „ფრაზეოლოგიურ მთლიანობაში ფრაზეოლოგიური შენაზარდებისაგან განსხვავდებით შეიმჩნევა სუსტი მინიშნება საერთო მნიშვნელობას მოტივაციაზე ერთ-ერთი ნიუანსი ისიცაა, რომ ისინი ენათა უმრავლესობაში თავისუფალი შესიტყვების სახით არსებობს“ (ვინოგრადოვი, 1947:111). ა. თაყაიშვილი გვთავაზობს ფრაზეოლოგიური შენაზარდებისა და მთლიანობების გაერთიანებას: „სამართლიანია მოთხოვნა, გაერთიანდეს მყარი შესიტყვების ეს ორი ტიპი და მათ იდიომი ეწოდოს“ (თაყაიშვილი, 1961:10-17). ცალკე განიხილავს ქართულ ენაში იდიომებს და ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებებს, რადგან ფრაზეოლოგიური შესიტყვებების საერთო მნიშვნელობა ნაწილობრივ მათი საყრდენი სიტყვიდან გამომდინარეობს. ფრაზეოლოგიური შესიტყვების მხოლოდ ერთი კომპონენტი ექვემდებარება მეტაფორიზაციას და მხოლოდ ფრაზეოლოგიური შესიტყვება სინტაქსურად ერთი წევრის ფუნქციას ასრულებს. ერთი წევრია არათავისუფალი, მაგ., **სიჩუმე ჩამოვარდა**. სიტყვა „ჩამოვარდა“ ცარიელი სემანტი-

კური ფორმა.. „სიჩუმე“ არსებითი სახელი ზმნად გადაიქცა და ნიშნავს „გაჩუმება“. ბევრ ასეთს ვნახავთ გერმანულ ენაშიც, მაგ., In Bewegung bringen-ამოძრავება, მოძრაობაში მოყვანა. bringen-ზმნას ნიშნავს“მოტანა“. არსებითი სახელი „Bewegung“ - არსებითი სახელი ზმნად გადაიქცევა „bewegen“. მასსადამე, ფრაზეოლოგიური შესიტყვება ფრაზეოლოგიზმია (სახელწოდებითაც არის), მაგრამ იდიომი არ არის. (ფრაზეოლოგიური შესიტყვებები ნორმალურია გერმანულში, მაგრამ რუსეთში ნასესხებია და რუსეთიდან საქართველოში).

არაბული, თურქული და სპარსული ნასესხები საქართველოში
უამრავი ქართულ ენაში ცნობილი სიტყვებია: აბრუ, ილაჯი, ყავლი, ყალყი, ყირა, არაქათი, სიქა, აინუნი, იხტიბარი. ცალკე სიტყვები, ეს კომპონენტები ენაში **დამოუკიდებელ ლექსემებად არ გამოიყენება**. რადგან არქაული და ხმარებიდან გასული სიტყვები ძირითადად არაბული და სპარსული წარმოშობისაა. ისინი სიტყვები შემონახულია ფრაზეოლოგიზმებში: **აბრუს გატეხა, ყავლის გასვლა, აინუნში მოსვლა, ყალყზე დადგომა, ყირაზე გასვლა, ყირაზე გატარება, ილაჯის გაწყვეტა, არაქათის გაცლა, სიქას გაცლამ ყირაზე გასვლა, სიქას გაცლა**, უნიკალური კომპონენტებია, რომელიც **ნეკროტიზმებად** ვუწოდებთ. მიუხედავად ქართული სამწერლობო ენის მონოლითურობისა, მასში გვხვდება სხვადასხვა ენის კალკი. სამხრეთ კილოებში უამრავი აღმოსავლური კალკია გავრცელებული, ნახევრადკალკებში გვხვდება **არაბული, სპარსული და თურქული**. ეს საინტერესო ფაქტია როგორც ისტორიის, ისტორიულის დიალექტოლოგიის, ისე ლინგვოკულტუროლოგიის თვალსაზრისით. ფრაზების სხვა ყაიდაზე აგება, კალკირება საინტერესოა ფსიქოლინგვისტიკის კუთხითაც (ცეცხლაძე, 2018: 276). კალკურ ფრაზეოლოგიზმთა ტრაგიკული ფუნქციები სამხრეთ კილოებში სპეციალურ ლიტერატურაში აღწერილია კალკები აჭარულში: **ბოლთას ცემა, ხათრის გატეხა, და სხვ.**

სიხინთი მერევა (სიხინთი თურქ. სევდა, სულის წუხილი); მისი ნათქვამი ძირს არ დავარდება, სიტყუა არ წიექცევა; იმფერი კად მოლაპარაკე იყო, სიტყუაში არ დეიმტრეოდა, ვერც სიტყვით

დააბემდი (**ხებერი** (არაბ. haber) –ამბავი, ცნობა, შეტყობინება. **ხებერი** არ აქ- არაფერი იცის, საქმისა არაფერი გაეგება, არ იცნობს ვითარებას), ძემ გადმეიარა - ნენეს **ხებერი არ აქ** (ცეცხლაძე, 2011: 48).

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ აქ გამოყენებული თურქული სიტყვები აჭარულ დიალექტში საყოველთაო მოხმარებისაა.

ზაჰმეთი (zahmet)- საქმე, ზრუნვა, გასაჭირი. „სიტყვა „**ზაჰმეთი**“ ხშირად ქობულეთში თავაზიანობით იხმარებენ სასაუბროში, მაგრამ ზაჰმეთის თურქული მნიშვნელობა ოდნავ ტრანსფორმირება-გარდაქმნა, სახეცვლილებაა საქართველოში. ასე ვამბობდით: „შენი ზაჰმეთი“ - მოზოდისმებას, სასიამუფნო მოპატიჟებას ნიშნავს“ (ავტორი ნ.ს.). თუმცა შორსა არაა, ქობულეთშიც ნათქვამი ეთანხმება - საქმეს, ზრუნვას და გასაჭირს. თურქულად თუ ამბობენ **ზაჰმეთი გამოვლილი** აქ - ეს ნიშნავს ალბათ საქმე ან გასაჭირი გამოვლილია უკვე.

ქართულ ენაშიც გვხვდება ასეთი ტიპის იდიომები, რომლებიც ენაში ხშირად გამოიყენება, მაგრამ მათი ცალკეული კომპონენტის მნიშვნელობა, მისი უცხოური წარმოშობის გამო, ძნელად გამოსაცნობია. მაგ., **აინუნშიც არ მოსდის/აინუნშიც არ აგდებს**, აინუნში არ ატარებს, ზერელად ეკიდება. **აინუნ** (ainun) არაბულად (აინუნი არაბულად თვალეზია (**აინ** – თვალი და **უნ** – მრავ. რიცხვი), ნიშნავს ქართულად „თვალში მოსვლას“). მნიშვნელობით: აზრი, გაგება „ქვეყანა იქცევა და ეგ **აინუნშიც** არა არის“. წარმოდგენილი: **აინუნშიც არ მოსდის/ აინუნშიც არ აგდებს** - ფიქრდაც არ მოსდის, ყურადღებას არ აქცევს, არაფრად აგდებს. აინუნის მოსვლა დანახვა, მოწონება, რამედ მიიჩნევა, ანგარიშის გაწევა, მორიდება, შიშია (სახოკია, 1979: 14).“მე ეს კარგად ვიცოდი და **აინუნშიც არ მომდიოდა**, ვამბობდი,-ამისთანა ზოდვას ვინ ათხოვენს ყურს- მეთქი (ილია). გერმანულში მას შეესიტყვება „**etw. auf die leichte Achsel nehmen**“ „Gut, -sagte er, -dass du es **auf die leichte Achsel nimmst**“ - (Goethe-Leiden des jungen).

-კარგია, რომ **აინუნშიც არ აგდებს** ამას (im Deutsch-Georgisches Phraseologisches Wörterbuch: 79).

ცნობილია საქართველოში იდიომატური ფრაზეოლოგია : „**იხტიბარს არ გაიტება**“ **იხთაბარა** [იხთიბა*რ არაბ. „გამოცდი-ლებას“, „მოხერხებას“ ნიშნავს.} . მაგ., სოსო [...] შიო პაპას სადღაც გულში სწყინდა, მაგრამ მაინც **იხტიბარს არ იტებდა** და უდარდელად უპასუხებდა: მეც კარგად ვარ და ჩემი ვირადინიცა (რევაზ ინანიშვილი, შიო პაპასი და მისი სახედრის ამბავი). **იხტიბარს არ იტებს**- იმედს არ კარგავს, გულს არ იტებს, მხნედ არის: კიკოლა მაინც **იხტიბარს არ იტებდა** (ნ. ლომ.). (ბიბლამ) ქვა ადგილიდან ვერ დაძრა, და მაინც **იხტიბარი არ გაიტება**(გ.ჩოხ,) იდიომს „**იხტიბარი არ გაიტება**“ აქვს ასევე უცხოური წარმოშობის სინონიმური იდიომი „**აბრუ გაიტება/არ იტებს**“: **აბრუ** (სპარს.) – აბრუ სიტყვა (abru: **ab**-სახე, **ru**-წყალი და ქართულში ხატოვნად ნიშნავს პირის წყალს, ღირსებას, სინდისს, რეკუტაციას, კეთილშობილება პირის წყლის დაღვრა/ წაღება შერცხვენა, დამცირებაა. აბრუს გატება „ თავზე ლაფის დასხმა“ „შერცხვენა“, „ვისრამიანში“ ამ მნიშვნელობით დასტურდება პირის აბრუს გატება. აბრუგატეხილი მისგან მიღებული კომპოზაცია და სახელგატეხილს ნიშნავს (ნეიმანი, 1978: 559). შესაბამად, უკუთქმითი ფორმა განსხვავებული მნიშვნელობაა: **აბრუს არ გატებს**-სახელს არ იტებს, თავს არ ირცხვენს, საჩითირს არ აკეთებს.იგივეა, რაც სინდისი, იხტიბარი (ნეიმანი, ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი 559). „რეზო ვერ მიხვდა, ეს შექება რასთან იყო დაკავშირებული, მაგრამ **აბრუ არ გაიტება** და შორენას მრავალმნიშვნელოვნად გაუღიმა" (გეგია, მსაჯული). **აბრუს არ იტებს**– გაჭირვებას არ იმჩნევს, გულს არ იტებს, არ ეპუება.

ა. თაყაიშვილის მიხედვით, **აბრუ** სპარსულიდან შემოსული სიტყვაა და ნიშნავს პირის წყალს, პატიოსნებას, სახელს, ავტორიტეტს (თაყაიშვილი, 1961:55). სხვა განმარტებით, აბრუ (სპარს. ნიშნავს წარბს, რაც, შესაძლოა, ძველად იყო სიმბოლო სინდისისა და პატიოსნების (შდრ.: ძველ საქართველოში უღვამისა და ნამუსის გაიგივება).

დასკვნა

თანამედროვე ეპოქაში მეტად გავრცელებულია ლინგვოკულტურული კვლევები, რომელთაგანაც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი სწორედ ფრაზეოლოგიური ერთეულებია.

ქართული ლინგვოკულტურული სივრცე ეროვნულკულტურულია, იგი ქართველთა მასობრივი (კოლექტიური) ცნობიერებით ასახული კულტურაა, რომელიც ქართველი ერის სამეტყველო მოქმედების, ენობრივი ცნობიერებისა და კომუნიკაციის თავისებურებებს ავლენს .

ნასესხები სიტყვები ყველა ქვეყანაშია. წლები გადის და უცხოები უკვე აღარ არიან და ნასესხები სიტყვები დამკვიდრებიან დასაკუთრებას. დროთა განმავლობაში, მართლაც, ბევრი ნასესხები სიტყვა იმდენად შეუსისხლხორცდა ქართულს, მათი უცხო წარმომავლობა აღარ იგრძნობა. ნასესხები სიტყვების საქართველოში დაიმკვიდრა არაბულიდან, თურქულიდან და სპარსულიდან. არაბულიდან და სპარსულიდან საქართველოში შემოტანილი სიტყვებია, რომლისგანაც მდიდარი და საინტერესო ფრაზეოლოგიზმებად ჩამოყალიბა, რომელიც საქართველოს მეზობლობამ და მრავალხმრივ კავშირმა, თავისთავად გავლენა იქონია და კვალი დატოვა, როგორც ისტორიაში, ასევე ენაში, ამის დამადასტურებელია ნაშრომში მოყვანილი მაგალითების ჩამონათვალიც.

საქართველოსი და თურქეთისა მეზობლობამ და მრავალხმრივ კავშირმა, თავისთავად გავლენა იქონია და კვალი დატოვა, როგორც ისტორიაში, ასევე ენაში, ამის დამადასტურებელია ნაშრომში მოყვანილი მაგალითების ჩამონათვალიც. ვინაიდან როგორც ქართულ ასევე თურქულ ენასაც დიდი ხნის ისტორია გააჩნია, რა თქმა უნდა ამდენად მდიდარი და მრავალხმრივ საინტერესოა ფრაზეოლოგიზმებიც, რადგან ერთ - ერთი განსაკუთრებული ადგილი უჭირავთ ენაში

ნასესხები სიტყვები ენაში ახალი და უცხო სიტყვების დამკვიდრების პროცესი დღესაც გრძელდება. მკვიდრდება უმეტესად საერთაშორისო სიტყვები, რაც გავრცელებულია თანამედროვე ენებში. უცხო სიტყვებიდან უმრავლესობას ჩვენს ყოველ-

დღიურ მეტყველებაში დიდი ადგილი უკავია. როგორც თანამედროვე ქართული ენაში ასევე სხვა ქვეყნებშიც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- BURGER, H. (2010). *Phraseologie: eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 4., neu bearbeitete Aufl. Berlin: E. Schmidt, 2010. Grundlagen der Germanistik, 36. ISBN 978-3-503-12204-2.
- BURGER, H. (2007). *Phraseologie: eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt.
- DONALIES, E. (2009). *Basiswissen Deutsche Phraseologie*. Tübingen /Basel: Francke. . ISBN 978-382-5231-934.
- ВИНОГРАДОВ, В.В. (1977). „Об основных типах фразеологических единиц в русском языке“ Академик Шахматов. Сборник статей и материалов М-Л; Москва
- WOOD, M. (1986). „*Definition of Idiom*” Bloomington: Indiana University Linguistics Club.
- თაყაიშვილი, ა. (1961). *ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები*, საქ-ოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
- ნეიმანი, ალ. (1978). „ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი“. მე-3 გამომცემლობა „განათლება“, 559 გვ. თბილისი.
- ონიანი, ალ. (1966). „ქართული იდიომები“. გამომც. „ნაკადული“. თბილისი.
- PALM, Ch. (1995). *Phraseologie : eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Römer, Ch. et al.,(2005). *Lexikologie des Deutschen* Tübingen Gunter Narr Verlag.
- სახოკია, თ. (1979). „ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი“ გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი
- სტამბოლიშვილი, ნ. (2018). „იდიომების წარმოშობის ლინგვისტური და ესტრალინგვისტური ფაქტორები“ *Études interdisciplinaires en Sciences humaines (EISH) N 5*.

FLEISCHER, W. (1982). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig: Niemeyer Max Verlag.

FLEISCHER, W. (1997). *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. 2. durchges. und ergänz. Aufl. Tübingen: Max Niemeyer.

Schippan, Th. (1992). *Lexikologie der deutschen Gegenwartsprache*. Max Niemeyer Verlag. Tübingen.

ცეცხლაძე, ნ. (2011). *კალკური და ნახევრადკალკური ფრაზეოლოგიზმები ჩვენებურთა მეტყველებაში*. XXXI რესპუბლიკური დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესიის მასალები, ეძღვნება ვაჟა-ფშაველას დაბადებიდან 150 წლისთავს. თბილისი.

ცეცხლაძე, ნ. (2018). *ფრაზეოლოგიზმთა კვლევის ასპექტები*. გამომცემლობა „ივერიონი“, გვ. 278. თბილისი.

ძიძიგური, შ. (1960). *საენათმეცნიერო საუბრები*. გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი.

ლექსიკონი

გერმანულ - ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი (2010). გამომცემლობა „შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“, ბათუმი (ავტორი, სტამბოლიშვილი ნ.).

ინტერნატის წყარო

ინანიშვილი, რევაზ, შიო პაპასი და მისი სახედრის ამბავი <http://litklubi.ge/biblioteka/view-nawarmoebi.php?id=9141> (ნახვა 10 სექტემბერი 2017).

გეგია, მერაბ, „მსაჯული“ <http://www.bu.org.ge/x2420?page=2&tab=3> (ნახვა 12 დეკემბერი 2017).

სახოკია, თ. (1979). ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი, გამომცემი „მერანი“ თბილისი. <https://sites.google.com/site/mygeolingua/khatovani-sitqva-tkmani>.